

KI-modellens tillämpbarhet på forskning och utveckling inom försvarssektorn

Försvarsstrukturkommittén

Fö 2010:01

103 33 Stockholm

KI-modellens tillämpbarhet på forskning och utveckling inom försvarssektorn

Statskontoret har efter överenskommelse biträtt Försvarsstrukturkommittén (Fö 2010:01) med en övergripande analys av huruvida en organisatorisk modell liknande den som tillämpas vid Karolinska Institutet (KI) också skulle kunna tillämpas för den samlade forskning och utbildning som idag bedrivs vid FOI respektive FHS.

Statskontoret överlämnar härmed promemorian *KI-modellens tillämpbarhet på forskning och utveckling inom försvarssektorn*.

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Tf. utredningschef Gunnar Gustafsson och utredare Jörgen Lindström, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Jörgen Lindström

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	5
Uppdraget	5
Några utgångspunkter/avgränsningar	5
Tillvägagångssätt	6
Läsanvisning	7
Karolinska Institutet	9
Övergripande beskrivning	9
Organisation	9
Verksamhet	9
Samverkan med Stockholms Läns Landsting	10
Karolinska Institutets innovationssystem	11
Aktörer inom universitetsförvaltningen	11
Karolinska Institutet Holding AB (KIHAB)	12
Några övriga frågor	14
Holdingbolag i anslutning till lärosäten	14
Läraryrket	15
Offentlig upphandling	16
FOI	17
Uppdrag och uppgifter	17
Finansiering	17
Verksamhet	19
Kompetenser	19
Forskningens karaktär	19
Internationella samarbeten	19
Kommersialisering	20
Vem äger resultaten av uppdragsforskningen?	20
Hur arbetar FOI med kommersialisering?	20
Frågan om försvarspatent	21
FHS	23
Uppdrag och uppgifter	23
Finansiering	24
Verksamhet	24
Inledning	24
Forskning	25
Utbildning	27
Utökad examensrätt	27
Analys och diskussion	29
Möjliga synergier	29
Likheter och skillnader mellan FOI och FHS	29
Myndigheternas syn på möjliga synergier	30
Myndigheternas syn på organisationsform	32
Diskussion och slutsatser	33
KI-modellens tillämpbarhet	35
Paralleller med Karolinska Institutet	35
Upphandling	36

Myndigheternas uppfattning	36
Diskussion och slutsatser	36
Slutsatser och förslag	41
Ökade synergier	41
KI-modellens tillämpbarhet	41
Källor	43
Bilaga	
Uppdraget	47

Sammanfattning

Denna PM utgör den skriftliga avrapporteringen av ett uppdrag som Statskontoret efter överenskommelse genomfört åt Förvarsstrukturkommittén (Fö 2010:01). Statskontoret har arbetat med uppdraget från mitten av november till mitten av december 2010.

Inom uppdraget har Statskontoret övergripande analyserat två frågeställningar. Den första handlar om hur ökade synergier mellan FOI:s och FHS verksamheter eventuellt kan uppnås. Här är Statskontorets slutsats att den lämpligaste vägen för att realisera de synergier som kan finnas är att ytterligare pröva olika möjligheter att stärka nätverket mellan FOI och FHS samt deras primära uppdragsgivare Regeringskansliet, Förvarsmakten och MSB. Ett sätt att i praktiken göra detta kan vara att etablera en gemensam centumbildning inom det säkerhetspolitiska området. Möjligheten att föra vissa verksamheter från FOI till FHS har övervägts. Statskontoret har dock bedömt att detta inte skulle leda till några ekonomiska besparingar, att verksamhetsvinsterna är osäkra samt att det skulle inverka menligt på FOI:s möjligheter att utföra sitt uppdrag.

Slutligen har Statskontoret i denna del bedömt att möjligheterna att stärka FHS samverkan med andra lärosäten nationellt och internationellt ytterligare bör undersökas. Detta för att öka möjligheterna för FHS att få utökad examensrätt.

Karolinska Institutet (KI) arbetar med ett holdingbolag för att kommersialisera vissa av de upptäckter som görs i forskningsverksamheten. Den andra frågeställningen i Statskontorets uppdrag är om denna modell kan användas för att i ökad utsträckning nyttiggöra forskningsresultaten inom förvarsområdet. Här gör Statskontoret bedömningen att det inte vore rationellt och kostnadseffektivt för FOI och/eller FHS att starta ett eget holdingbolag för att kommersialisera gjorda upptäckter. Statskontoret föreslår i stället att framför allt FOI etablerar ett samarbete med befintlig innovationsverksamhet vid något lärosäte, förslagsvis KTH. Vidare kan en ökning av de pre-kommersiella aktiviteterna inom FOI prövas, för att eventuellt öka den mängd upptäckter som går vidare till kommersialisering i den form som ligger i holdingbolagstanken.

De huvudsakliga skälen för Statskontorets bedömning i denna del är dels forskningsvolymen och att det antal upptäckter som ett eget holdingbolag skulle ha att arbeta med skulle bli för få, dels de förutsättningar som gäller för FOI i jämförelse med ett universitet som KI.

STATSKONTORET

PM

2010-12-20

Dnr 2010/221-5

4

Inledning

Försvarsstrukturkommittén (Fö 2010:01) har hos Statskontoret hemställt om biträde, vilket Statskontoret också beslutat lämna. Denna PM utgör den skriftliga avrapporteringen inom ramen för denna överenskommelse. Under arbetets gång har flera muntliga avstämningar och en löpande diskussion skett mellan kommittén och Statskontoret.

Uppdraget

Det uppdrag Statskontoret efter överenskommelse biträtt Försvarsstrukturkommittén med återfinns i sin helhet i bilaga 1.

Själva uppdragsformuleringen lyder som följer:

Statskontoret ska biträda Försvarsstrukturkommittén med en övergripande analys av huruvida en organisatorisk modell liknande den som tillämpas vid Karolinska Institutet (KI) också skulle kunna tillämpas för den samlade forskning och utbildning som idag bedrivs vid FOI respektive FHS. I denna analys ska särskilt beaktas dels möjliga synergier i forskning och utbildning, dels möjligheter för forskning att i ökad utsträckning nyttiggöras inom försvarsområdet för utbildning samt för kommersiella ändamål.

Statskontoret började arbeta med uppdraget i mitten av november 2010. I enlighet med träffad överenskommelse har Statskontoret muntligt redovisat analys och slutsatser för kommittén vid ett möte den 9 december 2010.

Några utgångspunkter/avgränsningar

Utöver den skriftliga formuleringen av uppdraget har Statskontoret också i dialog med kommittén kommit överens om några utgångspunkter för uppdraget. En sådan utgångspunkt är en precisering av vad som avses med uppdragsformuleringens hänvisning till den organisatoriska modell som tillämpas vid KI – nämligen KI:s sätt att arbeta med ett holdingbolag för att patentera och kommersialisera de upptäckter som görs i forskningsverksamheten. Det är också detta som avses med uttrycket "KI-modellen".

Kommittén och Statskontoret har även kommit överens om ett antal andra utgångspunkter. Dessa kan också i mångt och mycket ses som avgränsningar, föranledda inte minst av den korta tid som stått till förfogande för uppdraget. Huvuddelen av dessa utgångspunkter/avgränsningar formulerades inför arbetet med uppdraget, men de har också löpande behandlats i dialogen mellan Statskontoret och kommittén under arbetets gång.

- Den diskussion som förs kommer att vara huvudsakligen principiell och pröva om KI-modellen kan vara tillämpbar i den aktuella situationen. Inga detaljerade förslag eller beräkningar kommer att lämnas.
- KI kommer att beskrivas men huvudsakligen utifrån redan befintligt skriftligt material från KI (informationsbroschyrer, årsredovisningar, etc.).
- Fenomenet *Holdingbolag vid universitet* kommer att behandlas i viss utsträckning, och utifrån befintligt material.
- FHS respektive FOI:s olika förutsättningar och uppdrag kommer att beröras kort. I den mån analysen identifierar områden/uppgifter där konsekvenser kan uppstå av en organisationsförändring kommer detta att påpekas. Om möjligt kommer också potentiella sätt att hantera dessa konsekvenser att diskuteras. Någon djupare analys kommer dock inte att göras av vare sig konsekvenser eller möjliga sätt att hantera dessa.
- Områden där forskningen/kompetensen hos FOI respektive FHS förefaller överlappa varandra kommer att identifieras och kort diskuteras. Områdena kommer dock sannolikt att vara ganska brett definierade och några definitiva ställningstaganden till huruvida ”överlappet” i praktiken finns kommer inte att göras.
- De diskussioner som förs kommer att ha synergimöjligheter som en utgångspunkt.
- Olika typer av utbildning (grundutbildning, uppdragsutbildning) respektive forskning (”fri, forskarstyrd forskning” respektive uppdragsforskning respektive mer konsultliknande verksamhet) kommer att beröras. I detta kommer aspekten om examensrätt för forskarutbildning också att tas upp.
- Frågan om tillvaratagande och nyttiggörande av immateriella rättigheter kommer att beröras. I detta avses också det så kallade lärarundantaget tas upp. Någon omfattande juridisk analys kommer dock inte att göras.

Tillvägagångssätt

Arbetet med uppdraget inleddes med en genomgång av skriftligt material kring berörda organisationer och aktuella frågeställningar. Efter hand har samtal och intervjuer också genomförts med såväl representanter för de berörda organisationerna som andra aktörer.

Kvalitetssäkring har skett dels genom Statskontorets interna rutiner, dels genom att berörda myndigheter (inklusive KI) fått ta del av utkast till beskrivningar av respektive organisation, dess verksamhet och uppfattning i vissa centrala frågor. De kommentarer myndigheterna lämnat har arbetats in i denna slutliga version av PM:n. Slutligen har också en löpande dialog förts

med kommittén, i syfte att överföra resultat, pröva tankar och säkerställa relevansen i arbetet.

Uppdraget har genomförts av Jörgen Lindström.

Läsanvisning

Efter detta inledande kapitel följer ett kapitel som beskriver KI, med särskild betoning på det innovationssystem som där finns och på verksamheten hos holdingbolaget Karolinska Institutet Holding AB. Detta kapitel diskuterar också några övriga frågeställningar av betydelse för uppdraget och med koppling till förutsättningarna för den kommersialiseringsverksamhet som bedrivs vid KI.

Därefter följer två kapitel som beskriver FOI respektive FHS. Dessa kapitel innehåller bland annat en genomgång av respektive organisations uppdrag så som det beskrivs i lagar och förordningar, instruktioner och regleringsbrev. Vidare behandlas bland annat hur de finansierar sin verksamhet och inom vilka forskningsområden de är verksamma.

Dessa beskrivningar ligger sedan till grund för ett kapitel med analys och diskussion kring uppdragets frågeställningar. Slutligen presenteras de slutsatser som dragits i ett eget kapitel.

STATSKONTORET

PM

2010-12-20

Dnr 2010/221-5

8

Karolinska Institutet¹

Karolinska Institutet (KI) grundades 1810 och formulerar sitt uppdrag som att genom forskning och utbildning bidra till att förbättra människors hälsa. KI är Sveriges enda helt medicinska universitet och landets största centrum för medicinsk utbildning och forskning.² I det följande ges först en övergripande beskrivning av KI:s organisation och verksamhet, inklusive den samverkan KI har med Stockholms läns landsting. Därefter följer en beskrivning av KI:s innovationssystem, och slutligen behandlas några övriga frågor som är av betydelse för Statskontorets uppdrag och i vidare mening knyter an till KI:s verksamhet.

Övergripande beskrivning

Organisation

KI:s organisation³ grundas på de lagar och regler som återfinns i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100). Överst finns en styrelse, i KI:s fall benämnd Konsistoriet. Under konsistoriet svarar rektor för ledning och utveckling av verksamheten, med prorektor som ställföreträdare. Det finns också en universitetsdirektör som under rektor har det övergripande ansvaret för verksamheten i administrativt, rättsligt och ekonomiskt avseende.

Under konsistoriet och rektor finns också tre styrelser, vilka svarar för ledningen av KI:s grundläggande verksamheter. Dessa är Styrelsen för forskning, Styrelsen för forskarutbildning och Styrelsen för utbildning. Själva genomförandet av forskning och utbildning sker sedan vid ett antal institutioner.

Verksamhet

KI har en omfattande verksamhet vilket kan illustreras med några tal från år 2009: Man hade då totalt 5 595 helårsstudenter, 3 875 anställda och närmare 5 miljarder kronor i intäkter, varav drygt 2 miljarder kronor var direkta statliga anslag. Som framgår ovan finns tre grundläggande verksamheter vid KI; utbildning, forskning och forskarutbildning.

Bred utbildningsverksamhet

KI har en mycket bred utbildningsverksamhet inom medicin och hälso- och sjukvårdsområdet. Under år 2009 genomfördes t ex utbildning inom 40

¹ Där inte annat anges härrör uppgifterna i detta avsnitt från Karolinska Institutets årsredovisning för 2009.

² *Karolinska Institutet – ett medicinskt universitet*, en informationsbroschyr från KI.

³ Denna genomgång av organisationen baseras på "Organisationsplan för Karolinska Institutet (KI)", Fastställd av konsistoriet 2001-02-21. Reviderad 2008-05-26." Dnr 2042/08-010.

olika programutbildningar, framför allt med tyngdpunkt på utbildningar som leder till yrkesexamen. Det kan i detta sammanhang noteras att så kallad verksamhetsförlagd utbildning utgör en stor del av flertalet av KI:s utbildningsprogram.

KI driver också uppdragsutbildning, en verksamhet som under år 2009 omsatte 56,6 miljoner kronor. De huvudsakliga kunderna är kommuner och landsting (29 % av intäkterna under år 2009), svenska företag (25 %), övriga statliga myndigheter (19 %) och universitet och högskolor (18 %).

Omfattande forskning

Forskningen vid KI spänner över hela skalan från grundforskning till patientnära forskning. Total omsatte forskningsverksamheten under år 2009 ca fyra miljarder kronor, varav 567 miljoner klassificeras som uppdragsverksamhet. Av de totala intäkterna i forskningsverksamheten var 67 % (2,7 miljarder kronor) extern finansiering och resterande del statsanslag. Intressant att notera är att de externa medlen fördelade sig relativt jämnt på olika grupper av finansiärer. Sålunda stod gruppen Stiftelser och organisationer för 24 % av den externa forskningsfinansieringen men grupperna Kommuner och landsting (20 %), Forskningsråd (18 %) och Utländska finansiärer (17 %) kom inte långt efter.

Stora volymer i forskarutbildningen

KI:s volymer i forskarutbildningen är stora. Under år 2009 examinerades 392 doktorer, vilket enligt en informationsbroschyr från KI innebär att man står för ca 12 % av den svenska högskolans forskarutbildning.

Samverkan med Stockholms Läns Landsting

KI har sedan den 1 januari 2008 en samverkansorganisation med Stockholms läns landsting (SLL). Denna samverkan organiseras på två nivåer. På koncernövergripande nivå finns en så kallad Ledningsgrupp KI/SLL, samt tre samverkansorgan för det strategiska arbetet inom forskning, utbildning respektive infrastruktur. På den mer verksamhetsnära nivån finns sedan en serie partssammansatta så kallade FoUU-grupper (Forskning och utveckling, utbildning).

En del av denna samverkansorganisation är Centrum för klinisk utbildning (CKU), som har det övergripande ansvaret och samordnande ansvaret för KI:s verksamhetsförlagda utbildning inom länets hälso- och sjukvård. Ett annat konkret exempel på samverkan är att KI den 1 januari 2009 övertog verksamheten, inklusive närmare 200 medarbetare, vid Centrum för folkhälsa från SLL. I och med detta fick KI också i uppdrag från SLL att ansvara för folkhälsovetenskapliga insatser av olika slag.

KI betecknar själva den samverkan som förekommer med SLL som långtgående, avseende gemensam prioritering av de samlade resurserna för forskning, utbildning och utveckling.⁴

Den samverkan som förekommer är dock inte unik för KI/SLL utan motsvarande förhållande mellan universitet och landsting finns på många håll i landet. Universiteten har ett ansvar för medicinsk forskning och utbildning men universitetssjukhusen – med landstingen som huvudman – har också en avgörande roll för såväl forskning och utbildning, som för att nya behandlingsmetoder och andra resultat kommer till användning i vården. Staten stöder också universitetens forskning och utbildning i vården genom den så kallade ALF-ersättningen.

Karolinska Institutets innovationssystem

Vid KI har ett övergripande innovationssystem skapats för att kunna värdera, utveckla och kommersialisera intressanta upptäckter inom områdena *life science* och medicinteknik. I detta system finns aktörer såväl inom universitetsförvaltningen som inom det av KI helägda holdingbolaget Karolinska Institutet Holding AB (KIHAB).⁵

Aktörer inom universitetsförvaltningen

Inom universitetsramen finns två enheter som arbetar pre-kommersiellt med innovation och entreprenörskap. År 2009 fick KI och sju andra lärosäten i uppdrag av Utbildningsdepartementet att inrätta så kallade innovationskontor.⁶ Dessa finansieras av departementet och lärosätet gemensamt och ska arbeta för att stimulera forskare och studenter till fler innovationer och ökad samverkan med näringslivet. KI:s innovationskontor påbörjade sin verksamhet den 1 november 2010.

Som en akademisk enhet inom KI finns även *Unit för Bioentrepreneurship* som bland annat anordnar utbildningar i entreprenörskap.

⁴ Karolinska Institutet (2009), *Strategi 2012 – Karolinska Institutets utvecklingsstrategi 2010-2012*, Dnr 05728/2009

⁵ Det finns förvisso också aktörer utanför KI som på olika sätt stödjer innovationsarbete och som KI – liksom andra universitet och högskolor – samarbetar med och kan få stöd från. Särskilt kan nämnas Innovationsbron, Vinnova och Tillväxtverket. Dessa lämnas dock utanför denna diskussion.

⁶ Förutom KI finns innovationskontor vid universiteten i Uppsala, Lund, Umeå, och Linköping samt vid Kungliga tekniska högskolan och Chalmers tekniska högskola. Dessutom har Karlstads universitet, Växjö universitet, Örebro universitet och Mittuniversitetet ett gemensamt innovationskontor.

Karolinska Institutet Holding AB (KIHAB)

Stora delar av KI:s innovationssystem, och särskilt de kommersiella delarna, leds och förvaltas av KIHAB.⁷ Detta är ett av KI helägt bolag som i sin tur driver verksamhet genom ett antal helägda dotterbolag.

Enligt sin bolagsordning ska KIHAB ”äga, försälja och förvalta aktier och andelar i hel- eller delägda projekt- och tjänstebolag, vars syfte ska vara att beskriva forsknings- och utvecklingsarbete syftande till kommersiell exploatering av projekt och kunskaper framtagna eller uppkomna inom ramen för verksamhet vid Karolinska Institutet [...]”.

Ytterst syftar KIHAB:s verksamhet till att på kommersiella villkor överföra kunnsande och upptäckter från KI till näringslivet och samhället i vid mening så att detta kommer till tillämpning. Affärsidén uttrycks i följande punkter⁸

- Etablera dotterbolag som behövs i KI:s relationer med omvärlden.
- Erbjuder delägarskap i nya lovande företag som etableras av KI:s forskare eller studenter.
- Bistå dotterbolag och intressebolag med tjänster inom bolagsadministration.
- Förvalta innehav av värdepapper.

KIHAB har fem aktiva, helägda dotterbolag:

- **Karolinska Institutet Innovations AB (KIAB)**, bildades år 1996 och är därmed det äldsta dotterbolaget i KIHAB. KIAB granskar och utvärderar forskningsprojekt och de som bedöms ha en kommersiell potential erbjuds sedan hjälp under hela utvecklingsprocessen. Projekten har ofta sitt ursprung i KI:s forskningsverksamhet men KIAB utvärderar även projekt från andra svenska och nordiska universitet. När KIAB arbetar med projekt från andra lärosäten än KI gör man det som regel med ett specifikt avtal för varje gång, möjligen med bas i ett mer generellt *Letter of Intent* mellan KI och det aktuella lärosätet.
- **Karolinska Institutet Science Park AB**, hyr ut lokaler till idag drygt 50 företag samt arbetar med att ge dessa företag olika former av stöd.
- **Karolinska Institutet University Press AB**, ett förlag som bildades 2005 och sedan dess har gett ut ett 25-tal titlar.

⁷ Den följande genomgången av KIHAB baseras primärt på bolagets årsredovisning för år 2009, dess delårsrapport Januari-September 2010 samt på en intervju med dess VD Folke Meijer (2010-11-24).

⁸ Karolinska Institutet (2009), *Ägardirektiv för Karolinska Institutet Holding AB*, reviderat av konsistoriet 2009-06-01, Dnr 2417/2009-010

- **Karolinska Institutet Health Management AB**, bildades under 2008 och ska bedriva verksamhet inom hälsofrämjande inom samhälls- och arbetsliv.
- **University Accomodation Center AB**, bedriver uthyrning av lägenheter och rum i andra hand till utländska gästforskare och studenter i Stockholm.

De två förstnämnda bolagen ingår i KI:s innovationssystem. Det gör också bolaget **Karolinska Development AB (KD)**, i vilket KIHAB äger 12 % av aktiekapitalet.⁹ Detta bolag förvaltar en portfölj med ca 40 bolag varav merparten baseras på forskning genomförd vid nordiska universitet, förädlad och utvecklad kommersiellt genom KIAB. KD har ett så kallat *deal flow*-avtal med KIAB och får därigenom förstahandsrätten till innovationer som passerar genom KIAB.

Långsiktigt strävar KIHAB efter en affärsmodell där alla dotterbolagen uppvisar vinst. Ett steg på vägen dit är en situation där man visserligen har ett visst rörelseunderskott men kan kompensera detta genom utdelningar från aktieinnehavet. I dagsläget täcks dock rörelseunderskottet genom att aktier avyttras. För år 2009 hade koncernen en nettoomsättning på ca 60 miljoner kronor och man gjorde en rörelseförlust på 1,6 miljoner kronor. I årsredovisningen för år 2009 uppskattas marknadsvärdet på KIHAB:s aktieportfölj till ca 240 miljoner kronor. Medeltalet anställda i koncernen var under året 34.

Det bör noteras att KIAB sedan man startade verksamheten år 1996 har utvärderat mer än 1 100 akademiska upptäckter. Detta har lett till att ett 40-tal bolag har startats och att omkring 30 licensavtal slutits. Under år 2009 utvärderades 88 nya projekt varav endast tre accepterades för vidare exploatering. Hälften av produktidéerna kom från andra universitet.¹⁰

I anslutning till denna diskussion kan noteras att det krävs en omfattande forskningsverksamhet för att få någon volym på kommersialiseringen. KI anger som en tumregel för den typ av kommersialiserverksamhet som KIHAB bedriver att det årligen krävs en halv miljard kronor i forskningsmedel för att generera tio projektidéer. Av dessa tio idéer kommer sedan en att bedömas som kommersialiserbar och gå vidare till de inledande stegen i en sådan process. En viss andel av dessa kommer sedan att falla bort och aldrig bli någon kommersiell produkt men det föreligger inga uppgifter kring hur stor denna andel är. Vidare: I KI:s fall är majoriteten av den aktuella forskningen (den halva miljarden) att klassa som grundforskning, finansierad med anslag eller bidragsmedel. Mer tillämpad forskning

⁹ KIHAB har 35 % av rösterna. Totalt sett har KD ca 700 aktieägare, majoriteten svenska institutioner och privatpersoner.

¹⁰ KIAB samarbetar med sina motsvarigheter vid universiteten i Umeå, Uppsala, Lund och Göteborg samt med Kungliga Tekniska Högskolan. Projekt har även förekommit från Chalmers, samt från universiteten i Linköping och Stockholm.

genererar enligt KI inte ”rätt” typ av patenterbara resultat och för uppdragsforskning tillfaller resultaten som regel uppdragsgivaren (även om detta inte kan betraktas som en generell regel; det är beroende på avtalskonstruktionen och kan se ut på många olika sätt).¹¹

Några övriga frågor

Holdingbolag i anslutning till lärosäten

Den konstruktion KI har med ett holdingbolag knutet till lärosätet för att arbeta med kommersialisering av forskningsresultat är som sådan inte unik. Samtliga svenska universitet och ett antal av högskolorna har motsvarande konstruktion och sammanlagt finns holdingbolag vid ett femtontal lärosäten. I samtliga fall är det statens bolag – och lyder under aktiebolagslagen – men det aktuella lärosätet agerar som statens företrädare.

De första elva holdingbolagen bildades av regeringen i två omgångar under åren 1994 och 1995. De fick då mellan fyra och tio miljoner kronor i startkapital¹² och hänvisades i övrigt till framför allt de dåvarande Teknikbrostiftelserna för ytterligare stöd. KI fick fem miljoner kronor i startkapital men uppger att 50 miljoner hade varit mer ”verklighetsanpassat”.¹³

Avseende storlek, verksamhetsinriktning med mera är variationerna mellan bolagen stora. Statskontoret har inte haft tillgång till några helt aktuella uppgifter men av den så kallade Holdingbolagsutredningen från november 2006 framgår att dessa bolag huvudsakligen ägnar sig åt kommersialisering av spetsforskning samt allmänna entreprenörsaktiviteter. Också andra typer av uppgifter förekommer dock, bland vilka utredningen som viktigast framhåller professionell utbildningsverksamhet, konsulting respektive uppdragsforskning.¹⁴

Vad gäller storlek på såväl omsättning som tillgångar är skillnaderna mellan bolagen betydande. Av Holdingbolagsutredningen framgår att verksamheten vid KI vid den tiden och i dessa avseenden var avsevärt större än vid övriga lärosäten. Storleksuppgifterna kan dock inte ses isolerade – de beror bland annat av hur lärosätena organiserat sitt arbete med den så kallade tredje uppgiften¹⁵ generellt sett, samt av vilken affärsmodell holdingbolagen använder. KIHAB gör t ex saker mot ägarandel i de bolag som startas vilket medför en stor balansomslutning. Enligt intervjuuppgifter från KI är de bolag som idag har relativt sett stor verksamhet – vid sidan av KI – bolagen

¹¹ Intervju, KIHAB, 2010-11-24

¹² Riksrevisionsverket (2001), *Från forskning till tillväxt – statligt stöd till samverkan mellan högskola och näringsliv*, RRV 2001:11

¹³ Mail 2010-12-09

¹⁴ *Åtgärder för en effektivare Holdingbolagsstruktur*, dnr U2006/8271/UH

¹⁵ Det vill säga uppgiften att vid sidan om att bedriva utbildning och forskning också samverka med det omgivande samhället.

i/vid Lund, Göteborg, KTH, Uppsala, Umeå och i viss utsträckning Linköping samt Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). Även Chalmers i Göteborg bedriver en omfattande kommersialiseringsverksamhet, dock inte genom ett holdingbolag.¹⁶

Läraryrskontag

Enligt lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar så har en arbetsgivare i normalfallet ensamrätten till ett verk eller en uppfinning som en anställd skapat i sitt arbete. Undantag görs dock för "[l]ärare vid universitet, högskolor eller andra inrättningar som tillhör undervisningsväsendet [...]". Detta så kallade läraryrskontag är ett av skälen bakom bildandet av de holdingbolag som finns vid lärosätena. Eftersom rätten till en upptäckt är den enskilde forskarens behövs en stödstruktur som kan hjälpa denne med processen kring patentering och kommersialisering. Holdingbolagen är en del i denna stödstruktur.¹⁷

Läraryrskontaget är enligt KI av mycket stor vikt i den tidiga kommersialiseringen, eftersom denna process förutsätter medverkan av den eller de som gjort den upptäckt som ska kommersialiseras.¹⁸ Att dessa då äger rätten till upptäckten och att man därigenom kan arbeta med individuella incitament i den vidare utvecklingen är av stor betydelse för möjligheterna till framgång.¹⁹

Det ska dock noteras att läraryrskontagets roll är omdiskuterad, bland annat eftersom det sägs kunna leda till att lärosätena inte själva engagerar sig tillräckligt mycket i kommersialiseringssarbetet.²⁰ Inte heller bland forskarna har bilden varit entydig. I en enkät som Riksrevisionsverket år 2001 riktade till samtliga forskare vid tekniska, naturvetenskapliga och medicinska fakulteter vid de elva lärosäten som då hade holdingbolag, instämde visserligen 43 % i påståendet att "[o]m läraryrskontaget avskaffades skulle färre forskningsresultat kommersialiseras". Men det kan noteras att lika många (41 %) inte tog ställning och att 16 % av de som svarade faktiskt tog avstånd från detta påstående.²¹

Här kan slutligen också noteras att det i bestämmelserna om rätten till arbetstagares uppfinningar framgår att de ska tillämpas på sådana lärare vid Försvarmaktens skolor som är yrkesofficerare. Det vill säga för dessa individer gäller inte läraryrskontaget. På fråga från Statskontoret har FHS

¹⁶ Intervju, KIHAB, 2010-11-24

¹⁷ Henrekson, M. & Rosenberg, N. (2000), *Akademiskt entreprenörskap*, SNS

¹⁸ Intervju, KIHAB, 2010-11-24

¹⁹ Enligt uppgift (Folke Meijer, KIHAB, 2010-11-24) arbetar KIAB bland annat med en modell där forskaren/forskarna vid en kommersiell framgång får 60 % av vinsten och KIAB resterande 40 %.

²⁰ Henrekson, M. & Rosenberg, N. (2000), *Akademiskt entreprenörskap*, SNS

²¹ Riksrevisionsverket (2001), *Från forskning till tillväxt – statligt stöd till samverkan mellan högskola och näringsliv*, RRV 2001:11

uppgett att de inte vet vad som gäller för de yrkesofficerare som är verksamma där.

Offentlig upphandling

Tidigare ingick i KIHAB-koncernen (dock inte i KI:s innovationssystem) också bolaget **KI Education AB** som sysslade med samordning och förmedling av uppdragsutbildning. Denna verksamhet har dock sedan 1 september 2009 flyttats in i universitetsförvaltningen. Bakgrunden²² till detta beslut var en dom i Regeringsrätten²³ enligt vilken en offentlig aktör var tvungen att tillämpa lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) även i det fall man upphandlade från ett eget ägt bolag.

KI Education sålde uppdragsutbildning till landsting, kommuner och andra. Utbildningen gavs dock av KI (inte minst eftersom examensrätten ligger där, inte hos bolaget) varför bolaget i princip utförde en mäklartjänst åt KI. Den aktuella domen tolkades av KI som att man skulle vara tvungen att upphandla denna mäklartjänst via LOU och då valde man i stället att ta in denna verksamhet i universitetsförvaltningen. I juli 2010 infördes en tillfällig bestämmelse, det så kallade Teckal-undantaget, i LOU.²⁴ Bestämmelsen är tillfällig och upphör den 1 januari 2013. Teckal-undantaget innebär att en upphandlande myndighet – under vissa förutsättningar – inte behöver tillämpa LOU när den anskaffar varor eller tjänster från en juridisk person som myndigheten helt eller delvis innehar eller är medlem i. Regeringen har uttalat att det inte är givet i det längre tidsperspektivet att statliga och kommunala företag ska kunna undantas från kravet på att konkurrensutsättas.²⁵ Redan nu ska ett inköp från ett statligt eller kommunalt bolag föregås av en prövning om huruvida Teckal-förutsättningarna är uppfyllda. Det har framförts kritik mot att denna prövning sker i alltför liten omfattning.²⁶

²² KIHAB:s årsredovisning för 2009

²³ Se RÅ 2008 ref. 26

²⁴ Ds 2009:36, Upphandling från statliga och kommunala företag

²⁵ Dir. 2009:81, s 6

²⁶ Andersson, B. (2010), *Överkörd i rätten*, Dagens Nyheter, 2010-12-03

FOI

Uppdrag och uppgifter

Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, har enligt sin instruktion till uppgift att bedriva forskning, metod- och teknikutveckling samt utredningsarbete för totalförsvaret och till stöd för nedrustning, icke-spridning och internationell säkerhet. Vidare anges att myndigheten ska verka för att försvarsforskningen nyttiggörs även utanför totalförsvaret, liksom att man särskilt ska verka för samverkan mellan militär och civil forskning samt mellan nationell och internationell forskning. Två mer specifika uppgifter framgår också i instruktionen, dels att FOI ska bedriva försvarsunderrättelseverksamhet, dels att man på uppdrag av Förvarsexportmyndigheten ska bedriva exportrelaterad verksamhet inom försvarssektorn.²⁷

Vad gäller FOI:s uppdrag framgår vidare av myndighetens regleringsbrev för budgetåret 2010 följande uppgifter:

- FOI ska bedriva forskning/analysstöd för regeringens behov, inom kompetensområdena *försvar och krishanteringsförmåga* respektive *säkerhetspolitik och strategisk analys*.
- FOI ska tillgodose behov av forskning, kompetens och resursutveckling hos uppdragsgivare inom krisberedskapsområdet.
- FOI ska bedriva forskning avseende skydd mot och hot från CBRN-ämnen. Man ska säkerställa att grundkompetens och förmåga upprätthålls för att kunna utföra oberoende bedömningar rörande CBRN-hotet och tidigt upptäcka förändringar av detta genom att följa den vetenskapliga och tekniska utvecklingen. Såväl Förvarsmakten som MSB ska höras inför fastställande av verksamhetsförslag inför år 2011.
- FOI ska kunna bistå Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) med teknisk sakkunskap i frågor om massförstörelsevapen och vapenbärare samt bidra till att uppfylla Sveriges internationella åtaganden på dessa områden.

Finansiering

FOI:s verksamhet finansieras med anslag, bidrag samt avgifter och ersättningar. I sin årsredovisning redovisar myndigheten de två senare posterna sammantaget som "uppdragsverksamheten". En sammanställning ser ut enligt nedan:

²⁷ Förordning (2007:861) med instruktion för Totalförsvarets forskningsinstitut

FOI 2009 (verksamhetsintäkter ur årsredovisningen, tkr)
Anslag

UO 5, Anslag 1:6, ap 4	32 959		
UO 6, Anslag 1:9, ap 1	43 398		
UO 6, Anslag 1:9, ap 4	16 450	92 807	9 %

Bidrag

Statliga myndigheter	58 452		
Privata org och EU	32 521		
Lönebidrag	105	91 078	8 %

Avgifter och ersättningar

Försvarmakten	583 598		
FMV	176 102		
MSB	13 392		
FHS	526		
Övriga myndigheter/affärsverk	37 484		
Övriga svenska kunder	33 886		
Övriga utländska kunder	49 228	894 216	83 %

Totalt		1 078 101	100 %
---------------	--	------------------	--------------

Tabell 1: FOI intäkter år 2009 (Källa: FOI Årsredovisning för 2009)

Det kan noteras att CBRN-forskningen vid FOI sedan 1 juli 2010 är helt anslagsfinansierad vilket innebär att man för 2010 också har 50 miljoner kronor från UO 6, Anslag 1:9, ap 2.²⁸ Denna verksamhet ingick år 2009 i uppdragsverksamheten.

Vidare bör noteras att en stor andel av Försvarmaktens köp av uppdragsforskning från FOI ligger inom ramen för FoT-processen (Forskning och Teknikutveckling) och resulterar i den så kallade samlingsbeställningen. Denna omfattade år 2009 runt 100 projekt och ca 450 miljoner kronor.²⁹ FOI gör i sin årsredovisning för år 2009 en åtskillnad mellan kunskapsuppbyggnad och kunskapstillämpning, samt skriver att kunskapsuppbyggnaden främst sker i projekt inom just samlingsbeställningen. Kunskapstillämpningen sker sedan primärt genom enskilda uppdrag från kunderna.

²⁸ Regleringsbrev för budgetåret 2010 avseende Totalförsvarets forskningsinstitut, regeringsbeslut 2010-07-01.

²⁹ Möte Försvarsstrukturkommitténs referensgrupp FoU, 2010-11-30

Verksamhet

Kompetenser

FOI bedriver verksamhet över ett stort kompetensfält som kan beskrivas på flera olika sätt. Internt arbetar myndigheten med 29 stycken kompetensklossar som en fast indelning. Externt kan man aggregera den samlade kompetensen på olika sätt och variera beskrivningen något beroende på sammanhang.³⁰ I anslutning till Försvarsstrukturkommitténs arbete – och därmed av vikt för denna utredning – förekommer en indelning i tio forskningsområden:

- Modellering och simulering
- Sensorer och signaturanpassning
- Ledning och MSI
- Undervattensteknik
- Vapen och skydd
- Telekrig
- Flygteknik
- CBRN och miljö
- Samhällsanalytisk forskning och metodstöd
- Nedrustning och hotvärdering

Forskningens karaktär

FOI:s verksamhet ska bedrivas med vetenskaplig kvalitet även om det primära syftet för FOI inte är att positionera sig i vissa angivna akademiska fält. Kärnan i verksamheten är snarare förmågan att integrera olika kompetenser med hög kvalitet i samma uppdrag.³¹ Den forskning som bedrivs är i hög utsträckning av tillämpad karaktär (i motsats till grundforskning), med uppdragsgivarna och inte vetenskapssamhället som primära mottagare av resultaten/kunskapen. FOI söker (och tilldelas) också medel från traditionella forskningsfinansiärer, man publicerar i viss utsträckning i vetenskapliga tidskrifter, samt genomför externa kvalitetsgranskningar av sin verksamhet för att vara en attraktiv forskningspartner med andra länder.

Internationella samarbeten

Av myndighetens årsredovisning för år 2009 framgår att FOI deltar i flera internationella sammanhang, såväl multilaterala som bilaterala. Deltagandet i samarbetsforum som EDA och NATO finansieras enligt FOI i allt väsentligt via uppdragen från huvudkunderna. Viss del av den internationella verksamheten finansieras också via anslag.³²

³⁰ Samtal, FOI, 2010-12-03

³¹ Intervju, FOI, 2010-11-25

³² Intervju FOI, 2010-11-25

FOI anger vidare att utgångspunkten för deltagandet i bilaterala samarbetsprojekt är behov som finns i uppdragen från huvudkunderna. Även kostnadsdelning och tillgång till kunskap och kompetens hos andra aktörer anges som starka drivkrafter. I vissa fall motiverar FOI de internationella samarbetena med informationsinhämtning om betydelsefulla utvecklingstendenser i vår omvärld. Slutligen anges att det också förekommer flera fall där vissa utländska kunder köper kunskap direkt av FOI.

Kommersialisering

Vem äger resultaten av uppdragsforskningen?

Särskilt med tanke på den dominans uppdragsforskning har i FOI:s verksamhet är det av stor betydelse hur och i vilken omfattning FOI:s resultat kan kommersialiseras, samt av vem och på vilka villkor de resultat som uppnås kan utnyttjas. Här är situationen den att FOI äger de resultat som kommer fram som ett resultat av den uppdragsforskning man bedriver åt Försvarsmakten och FMV. Detta framgår, enligt FOI, av de övergripande avtal som finns med respektive organisation.³³ Försvarsmakten respektive FMV har dock nyttjanderätt till resultaten och det åligger FOI att säkerställa att denna nyttjanderätt kvarstår (om önskemål finns) vid eventuell överlåtelse/upplåtelse av rätten till annan aktör.

För andra uppdragsgivare än Försvarsmakten och FMV strävar FOI efter motsvarande situation, det vill säga att resultaten "om ej annat avtalas" ska vara FOI:s egendom, medan uppdragsgivaren har rätt att för eget bruk nyttja resultaten.³⁴

Hur arbetar FOI med kommersialisering?

FOI är beroende av uppdragsintäkter och arbetar därför på alla organisatoriska nivåer och på flera sätt med kommersialisering och med att nå nya kunder. På myndighetsövergripande nivå finns fyra så kallade marknadsområdesgrupper för att koordinera dessa insatser:

- Försvarsmakten med stödmyndigheter
- Regeringskansliet och civila myndigheter
- Näringsliv
- Forskningsfinansiärer

Av särskilt intresse för denna PM är arbetet med att finna vägar att kommersialisera gjorda upptäckter. Här kan först konstateras att FOI idag har i

³³ Mellan FOI och Försvarsmakten finns ett Samordningsavtal. Mellan FOI och FMV finns ett Ramavtal. Mail 2010-11-29.

³⁴ Detta framgår av FOI:s så kallade Allmänna villkor som tillämpas vid uppdragsavtal.

storleksordningen fem licensavtal och ett hundratal patent.³⁵ Man arbetar med en genomgång av patentportföljen i det uttalade syftet att minska den. Under de senaste två åren har FOI lämnat in ca tio ansökningar om patent årligen till det organ som har att hantera detta.³⁶ Detta är färre än tidigare.

FOI har genom åren prövat flera olika vägar för att öka kommersialiseringen av gjorda upptäckter; både med egna interna organisationsenheter och genom anlita av externa aktörer. För närvarande hanteras frågan primärt i marknadsområdesgruppen Näringsliv och med visst avtalsreglerat stöd av STING, en så kallad inkubatorverksamhet med starka kopplingar till Kungliga Tekniska Högskolans innovationssystem.³⁷ Huvudsakligen utgörs detta stöd idag av vad FOI beskriver som affärscoaching. Med detta avses att STING bland annat agerar som en samtalspartner i frågor kring hur olika erbjudanden/idéer inom FOI:s uppdragsverksamhet kan avgränsas, paketeras och presenteras för potentiella nya uppdragsgivare.³⁸

FOI har också prövat olika former och olika typer av incitament för att internt stimulera forskarna att anmäla sina upptäckter och hitta sätt att vidareutveckla dessa mot kommersialisering. För närvarande finns möjligheter inom myndigheten att lämna viss ekonomisk ersättning och/eller del i en eventuell licens till den/de forskare som gjort upptäckten. I övrigt gäller de villkor och lagar som behandlas i avsnittet om försvarspatent nedan.

Frågan om försvarspatent

Ur patentsynpunkt finns det två regelverk som är av intresse i detta sammanhang. För det första lyder FOI under lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar. Denna lag innebär att en arbetstagare ska anmäla gjorda upptäckter till arbetsgivaren som sedan har fyra månader på sig att ta ställning till om han vill överta rätt till uppfinningen. Om arbetsgivaren inte gör detta behåller arbetstagaren rätten och arbetsgivaren kan inte använda uppfinningen ens i egen verksamhet.³⁹

Det finns inom försvarssektorn ett gemensamt patentorgan, placerat vid FMV, som stöder FOI med bland annat bedömningar i fall som dessa, liksom med de patentansökningar med mera som senare kan bli aktuella. Det kan noteras att om arbetsgivaren i detta fall vill överta rätten så är det enligt praxis staten som tar över rätten medan ett eventuellt patent söks i FOI:s namn. Enligt försvarets patentorgan så kan staten/FOI senare överföra rättigheterna till ett bolag, i det fall man t ex skulle vilja hantera kommersia-

³⁵ Intervju, FOI, 2009-11-25

³⁶ Försvarets patentorgan eller mer formellt Patentenheten på FMV. Intervju, FMV/Försvarets patentorgan, 2010-11-29.

³⁷ STING har för övrigt också ett visst samarbete med KIAB.

³⁸ Samtal, FOI, 2010-12-16

³⁹ Hedefält, D. (odaterat), *Försvarets patentorgan; sedan 1993 placerat vid FMV*, arbetspapper

liseringsen via ett holdingbolag. Observera dock att det finns olika grader av rätt och att rättigheterna i viss utsträckning (t.ex. nyttjanderätt) kan behöva stanna i försvarssektorn.⁴⁰

För det andra finns en lag (1971:1078) om försvarsuppfinningar, enligt vilken alla svenska uppfinningar – oavsett upphovsman – som kan vara försvarshemliga, ska prövas av den så kallade Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar, efter ett utlåtande av försvarets patentorgan. Om uppfinningen anses vara försvarshemlig får kunskap om den inte spridas utan regeringens tillåtelse. Att en uppfinning ska vara hemlig är förhållandevis sällsynt. Enligt försvarets patentorgan är det i storleksordningen 40–50 uppfinningar per år som prövas och av dessa maximalt tio som bedöms försvarshemliga. Icke desto mindre kan naturligtvis denna lag försvåra kommersialisering av vissa upptäckter, men FOI (och ett eventuellt holdingbolag) lyder i detta under samma regler som alla andra aktörer i Sverige.

⁴⁰ Intervju, FMV/Försvarets patentorgan, 2010-11-29

FHS

Uppdrag och uppgifter

Försvvarshögskolan, FHS, lyder under såväl en egen förordning (2007:1164) som under ett antal särskilt angivna bestämmelser i högskoleförordningen (1993:100). Av förordningen för FHS framgår bland annat att man ska ha en forsknings- och utbildningsnämnd som ansvarar för forskning och utbildning på grundnivå och på avancerad nivå.

FHS lyder också under högskolelagen (1992:1434). I denna lag anges bland annat att verksamheten ska bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning. Vidare anges att det i en högskolas uppgift ingår att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta (den så kallade tredje uppgiften). I högskolelagen anges även tre allmänna principer för forskningen vid en högskola

- Forskningsproblem får fritt väljas.
- Forskningsmetoder får fritt utvecklas.
- Forskningsresultat får fritt publiceras.

Utöver högskolelagen och de förordningar som nämns ovan, anges Försvvarshögskolans uppdrag och uppgifter också i två olika regleringsbrev. Här finns dels ett allmänt regleringsbrev avseende universitet och högskolor,⁴¹ dels ett regleringsbrev avseende anslag 1:7 Officersutbildning m.m. Av dessa regleringsbrev för år 2010 framgår bland annat följande:

- FHS ska anordna utbildning som leder till officersexamen, och under år 2010 ska minst 150 helårsstudenter ha påbörjat grundutbildning på Officersprogrammet.
- FHS ska på uppdrag av Försvvarsmakten utbilda personal för att därigenom bidra till att det militära försvarets kompetensbehov inom ramen för FHS kompetensområden tillgodoses.
- FHS ska bedriva forskning och analysstöd för regeringens behov och därigenom stödja utformningen av svensk försvars- och säkerhetspolitik samt utformningen och utvecklingen av samhällets krisberedskap.
- Försvvarshögskolan ska för regeringens behov genomföra verksamhet inom kompetensområdena säkerhetspolitisk forskning, forskning och strategisk analys, forskning inom det folkrättsliga området, statsvetenskaplig forskning med inriktning mot krishantering och internationell samverkan, forskning med inriktning mot fredsfrämjande verksamhet samt forskning om försvarspolitik.

⁴¹ Regleringsbrev för budgetåret 2010 avseende universitet och högskolor m.m.

Finansiering

En sammanställning av FHS intäkter för år 2009 ser ut enligt nedan:

FHS 2009 (verksamhetsintäkter ur årsredovisningen, tkr)

Anslag

Utbildning	169 907		
Forskning	64 301	234 208	45 %

Bidrag

Utbildning	526		
Forskning	29 484	30 010	6 %

Avgifter och ersättningar

Utbildning	184 300		
Forskning	70 569	254 869	49 %

Totalt		519 087	100 %
---------------	--	----------------	--------------

Summa utbildning	354 733		68 %
Summa forskning	164 354		32 %
Totalt	519 087		100 %

Tabell 2: FHS intäkter år 2009 (Källa: FHS Årsredovisning för 2009)

Utöver denna sammanställning av totalbilden kan noteras att Försvarmakten år 2009 stod för 84 % av FHS intäkter för uppdragsutbildning. Försvarmakten är också FHS största beställare av uppdragsforskning med 79 % av den totala volymen.⁴²

Verksamhet

Inledning

FHS inrättades som statlig högskola år 2008.⁴³ Tiden sedan dess har till del varit turbulent. Den så kallade Stödutredningen föreslog i maj 2009 att FHS skulle avvecklas.⁴⁴ Också i styrningen av verksamheten har problem funnits; en konflikt mellan styrelse och rektor ledde till att rektor lämnade i slutet av

⁴² Bildmaterial överlämnat vid möte 2010-11-29.

⁴³ Innan dess var FHS en högskola under Försvarsdepartementet, utan egen examensrätt.

⁴⁴ *Ett användbart och tillgängligt försvar - Stödet till Försvarmakten*, Fö 2009:A. Utredningen föreslog för övrigt även att FOI skulle avvecklas som egen myndighet.

april 2010, och brister i årsredovisningen för år 2009 ledde till att Riksrevisionen invände mot denna.⁴⁵ Försvarmakten har också i delar ifrågasatt verksamheten, bland annat vad gäller forskningskvalitet.⁴⁶ Enligt FHS är dock flera av dessa punkter nu ”utlösta”, så sker t ex planeringen inför 2011 enligt en ny styr- och ekonomimodell.

FHS har ett stort beroende av Försvarmakten. Som konstaterats ovan står Försvarmakten för en mycket stor andel av FHS intäkter. Relationen mellan myndigheterna är dock tätare än så; det regleras i FHS instruktion att Försvarmakten ska vara representerade med en person i såväl FHS styrelse som i dess Forsknings- och utbildningsnämnd,⁴⁷ av de 208 miljoner kronor som FHS fick i anslag från Förvarsdepartementet under år 2009 gick nästan 100 miljoner kronor direkt vidare till Försvarmakten för FHS utnyttjande av lokaler och annan infrastruktur vid Karlberg samt som ersättning för att Försvarmakten sköter de två verksamhetsförlagda terminerna i Officersprogrammet. Slutligen finns vid FHS ett stort antal officersbefattningar för vilka FHS är beroende av Försvarmaktens personalplanering och att Försvarmakten faktiskt avdelar personer till dessa befattningar. Det faktum att ett antal av befattningarna inte besattes av Försvarmakten under år 2009 bidrog till FHS svårigheter under det året.⁴⁸

Forskning

FHS bedriver forskning inom åtta olika områden:

- Historia med inriktning mot militärhistoria
- Juridik med inriktning mot folkrätt
- Krigsvetenskap
- Ledarskap under påfrestande förhållanden
- Ledningsvetenskap
- Militärteknik
- Statsvetenskap med inriktning mot krishantering och internationell samverkan
- Statsvetenskap med inriktning mot säkerhetspolitik och strategi

⁴⁵ Riksrevisionen (2010), *Revisionsrapport – Förvarshögskolans årsredovisning 2009*, Dnr 32-2009-0623

⁴⁶ Se t ex Försvarmakten (2010), *Utvärdering av FoT Temaområde Människan i NBF*, 2010-04-06, HKV 21 000:56248.

⁴⁷ Instruktionen anger för övrigt också att även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska vara representerade med en person i såväl Styrelsen som Forsknings- och utbildningsnämnden.

⁴⁸ Möte 2010-11-29

Den forskning som bedrivs är såväl anslags- som uppdragsfinansierad. Mer än 90 % av anslagsmedlen kommer från anslaget 1.7 Officersutbildningen m.m. inom utgiftsområde 6 (övriga medel kommer från anslag inom utgiftsområde 16). Dessa medel är bland annat avsedda för sådant som ämnesutveckling, vetenskaplig grund och ämnesansvar inom officersutbildningens ämnen, samt forskarutbildning. FHS beskriver i årsredovisningen för år 2009 dessa medel som att de ger goda förutsättningar för att tillhandahålla en basplatta för forskningen inom berörda ämnen och för att bygga upp vad man kallar professionsforskningen.

En särskild pott inom anslaget 1.7 ska också användas för forskning och analysstöd för regeringens behov. Här anges specifikt kompetensområdena säkerhetspolitisk forskning, forskning och strategisk analys, forskning inom det folkrättsliga området, statsvetenskaplig forskning med inriktning mot krishantering och internationell samverkan, forskning med inriktning mot fredsfrämjande verksamhet, samt forskning om försvarspolitik.

Majoriteten av den forskning FHS bedriver (60 % år 2009) är dock uppdragsfinansierad, tillämpad forskning. Den största kunden här är Försvarsmakten och de ämnen som är aktuella är då huvudsakligen ledarskap och ledningsvetenskap, men även krigsvetenskap och modellering/simulering. Det kan noteras att volymen (dock ej projektinnehållet) på Försvarsmaktens beställningar till FHS till del har styrts av utbildningens behov av forskningsanknytning.⁴⁹ Det kan också noteras att en annan viktig kund för uppdragsforskningen är MSB, och det handlar då om olika frågeställningar inom det övergripande området samhällets krisberedskap.

Ett visst samarbete finns med andra lärosäten, såväl inom Sverige som utanför landets gränser. Några exempel:

- Inom ämnet militärhistoria finns ett samarbete med Stockholms universitet.
- Inom ämnet statsvetenskap samarbetar FHS med Uppsala universitet, även om intensiteten i detta samarbete var större under den tid då FHS inte hade egen examensrätt.
- Det så kallade *International Society of Military Sciences* bildades i oktober 2008 och inom den ramen samarbetar FHS med sina motsvarigheter i Österrike, Kanada, Danmark, Finland, Nederländerna, Norge och Baltikum (*the Baltic Defence College*), bland annat genom flera olika ämnesspecifika arbetsgrupper och en gemensam årlig konferens.
- Försvarshögskolan och Försvarsmakten har också ett doktorandprogram inom vilket deltagande doktorander examineras vid olika universitet, beroende på ämnesval.

⁴⁹ Möte Försvarsstrukturkommitténs referensgrupp FoU, 2010-11-30

Utbildning

FHS bedriver såväl anslagsfinansierad högskoleutbildning som uppdragsutbildning.⁵⁰ Inom högskoleutbildningen kan studenterna läsa in kandidatexamen i statsvetenskap, samt i FHS samtliga åtta ämnen utom folkrätt. FHS har också rätt att utfärda magisterexamen i statsvetenskap med inriktning mot krishantering och internationell samverkan, i statsvetenskap med inriktning mot säkerhetspolitik, samt i Krigsvetenskap.⁵¹ Till högskoleutbildningen räknas också Officersprogrammet, en treårig högskoleutbildning på grundnivå som leder fram till Officersexamen. Fyra av programmets sex terminer ges av FHS medan två terminer (termin 4 och 5) är verksamhetsförlagda, det vill säga bedrivs av Försvarmakten.

Den uppdragsutbildning som FHS erbjuder ges inom tre olika områden; militär vidareutbildning, krishantering och ledarskap. Den militära vidareutbildningen ges på uppdrag av Försvarmakten och omfattar ett antal kurser av mycket olika längd. Den mest omfattande kursen är Högre stabs-officersutbildning; en tvåårig akademisk utbildning på avancerad nivå som kan leda till en magisterexamen. Bland övriga utbildningar kan t ex nämnas en Militärteknisk påbyggnadsutbildning omfattande ett drygt år, en ettårig utbildning i *Concept Development and Experimentation* (CD&E) samt flera olika, kortare kurser inom området Krigsvetenskap.

De uppdragsutbildningar som erbjuds inom krishanteringsområdet genomförs av Institutet för högre totalförsvarsutbildning och ges ofta på uppdrag av Försvarmakten och MSB gemensamt. Här kan nämnas t ex den så kallade Solbackakursen, samt Högre kurs i samhällets Krisberedskap – steg 1 och 2.

Slutligen erbjuder FHS också flera relativt korta uppdragsutbildningar (1–5 dagar) inom ledarskapsområdet.

Utökad examensrätt

Som framgår ovan utfärdar FHS kandidatamina inom samtliga sina åtta ämnen utom folkrätt, samt magisterexamen inom tre ämnen. Högskolan håller på att utarbeta en strategi för utökad examensrätt, i första hand för tre ämnen på masternivå samt ett ämne på forskarnivå. Att få denna utökade rätt anses av FHS vara en fråga av avgörande betydelse för högskolan eftersom man därigenom på ett annat sätt skulle kunna bygga egna forskare med unika profiler och reproducera sin lärarkår.⁵²

⁵⁰ Denna information, liksom den följande genomgången av vad som innefattas i respektive grupp är, om inte annat anges, hämtad ur Försvarshögskolans utbildningskatalog för 2010-2011.

⁵¹ Bildmaterial överlämnat vid möte 2010-11-29.

⁵² Möte 2010-11-29

Sådan rätt utfärdas av Högskoleverket efter ansökan från lärosätet. Av de riktlinjer Högskoleverket har utgett för beviljandet av examensrätt på forskarnivå⁵³ framgår bland annat att viktiga faktorer är hur området avgränsas, vilken kvalitet och omfattning det är på den forskning som bedrivs inom området, högskolans kvalitetsarbete, den akademiska miljön, handledarresursernas kvalitet och omfattning, samt vilken finansiering högskolan kommer att ha för forskarutbildning över en längre period.

Statskontoret har översiktligt studerat de ansökningar om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå som Högskoleverket fattade beslut om den 30 juni 2010. Sammanlagt prövades 19 ansökningar från nio högskolor. Av dessa beviljades 15 ansökningar medan fyra fick avslag – tre av dessa avslogs trots att externa bedömargrupper hade rekommenderat beviljande. Högskoleverkets avslag baserades i ett av fallen på att kvaliteten på och omfattningen av forskningen inom området bedömdes som otillräcklig, i ett fall på att området bedömdes som inte tillräckligt tydligt avgränsat samt i två fall på att forskningsmiljön bedömdes som för svag och tillgången till kompetenta handledare för dålig.

I FHS fall uppger högskolan till Statskontoret att man bedömer verksamhetens volym som det kanske största hindret för att få examensrätt på forskarnivå. Detta är också skälet till att man i första hand avser att söka sådan rätt för endast ett ämne.⁵⁴

Det kan slutligen i detta sammanhang noteras att Högskoleverket avser genomföra en granskning av FHS befintliga utbildningar under år 2011. Detta ska ske inom ramen för ett nytt system för kvalitetsutvärdering.⁵⁵

⁵³ Högskoleverket (2009), *Högskoleverkets prövning av ansökan om tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom ett område*, Reg.nr 641-5096-10

⁵⁴ Möte 2010-11-29

⁵⁵ Högskoleverket, mail till Statskontoret 2010-12-10.

Analys och diskussion

Den övergripande frågan som behandlas i uppdraget är om en "KI-modell" kan tillämpas för den samlade forskning och utbildning som idag bedrivs vid FOI respektive FHS. Särskilt ska *dels* möjliga synergier i forskning och utbildning, *dels* ökat nyttiggörande av forskningsresultat, beaktas. Dessa två delfrågor behandlas i var sitt avsnitt nedan.

Möjliga synergier

FOI:s respektive FHS uppdrag, kompetenser och karaktär på verksamheten har betydelse för en diskussion om vilka synergimöjligheter som eventuellt kan finnas och hur dessa i så fall bäst realiseras. Dessa frågor diskuteras därför inledningsvis i detta avsnitt. Därefter följer en sammanställning av hur de två organisationerna själva ser på frågan om eventuella synergier, samt på behovet av nya organisationsformer. Den senare frågan blir aktuell i det fall eventuellt möjliga synergier bäst realiseras genom en annan organisatorisk lösning än dagens. Med denna bakgrund tecknad, samlas sedan Statskontorets slutsatser i ett avslutande avsnitt.

Likheter och skillnader mellan FOI och FHS

Det finns vissa grundläggande likheter mellan FOI och FHS, primärt att båda är verksamma inom det övergripande området försvar och säkerhet. Såväl FOI som FHS har också en stor uppdragsverksamhet och båda har Försvarsmakten som dominerande avnämare/uppdragsgivare. Vidare finns ett mindre antal kompetensområden som åtminstone till sin benämning är överlappande mellan organisationerna. Det senare behandlas i ett följande avsnitt.

Samtidigt finns flera betydande skillnader mellan organisationerna. Inte minst skiljer sig deras uppdrag åt på flera sätt. Grundläggande här är att FHS till stor del är en utbildningsaktör medan FOI endast erbjuder några enstaka uppdragsutbildningar och har en mycket liten volym inom detta område. FOI är däremot väsentligt större som forskningsaktör. FOI har även ett antal uppdrag/uppgifter som FHS inte har – nämnas kan t ex att FOI ska bedriva såväl försvarsunderrättelseverksamhet som exportrelaterad verksamhet inom försvarssektorn.

Även den finansiella basen skiljer sig åt mellan organisationerna. FOI hade år 2009 dubbelt så stor omsättning som FHS. FOI är i det närmaste enbart uppdragsfinansierade, med anslag omfattande endast 9 % av verksamheten år 2009, jämfört med FHS 45 %.

Vidare bör noteras att det finns skillnader i typen av forskning, där FOI aktivt strävar efter att integrera olika kompetensområden i samma projekt medan det för FHS är relativt sett viktigare att producera ämnesspecifik

forskning. En annan skillnad är att vetenskapssamhället är viktigare som avnämare för FHS. FOI ska förvisso hålla en vetenskaplig kvalitet i sitt arbete och man har en viss akademisk produktion men till stor del är man mer inriktade på (enbart) leverans till uppdragsgivaren.

Andra skillnader vad gäller typen av forskning följer av uppdragen. Som högskola har FHS en allmän princip att följa om att forskningsproblem ska väljas fritt, även om detta i praktiken bara berör en mindre del av FHS anslagsfinansierade forskning och den forskning man i övrigt framgångsrikt kan söka medel för. Något motsvarande utrymme/uppdrag har inte FOI. Vidare har FHS som högskola en tydlig uppgift att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet. FOI ska förvisso verka för att försvarsforskningen nyttiggörs även utanför totalförsvaret men Statskontoret bedömer ändå den formulering som gäller för FHS som mer långtgående.

Slutligen kan noteras att FOI till stor del är beroende av Försvarsmakten som uppdragsgivare – drygt hälften av intäkterna kommer direkt från denna kund och om FOI:s uppdrag från FMV räknas in så går siffran upp till 70 % av omsättningen. FHS beroende av Försvarsmakten är dock ännu större. Om den i och för sig anslagsfinansierade officersutbildningen räknas in, kommer drygt 80 % av FHS intäkter från Försvarsmakten. Dessutom är Försvarsmakten representerade i FHS styrande organ och ett relativt stort antal officerare från Försvarsmakten tjänstgör vid FHS.

Myndigheternas syn på möjliga synergier

Tre aktuella kompetensområden

Av de samtal Statskontoret fört med såväl FOI som FHS framkommer att de två organisationerna har en i stort gemensam syn på vilka kompetensområden som är aktuella för en diskussion kring ökade synergier. De tre områden som nämns är militärteknik, ledningsforskning och säkerhetspolitik.⁵⁶ Förvisso kan det även finnas ytterligare områden där kompetenserna är så lika att synergier eventuellt skulle kunna finnas. Statskontoret vill här särskilt peka på området civil krishantering. Att detta inte nämns av FOI och FHS i de förda diskussionerna motiveras med att området har andra finansierare än Försvarsmakten och därmed inte är lika aktuellt för Försvarsstrukturkommitténs arbete.⁵⁷

Statskontoret bedömer att kompetensområdet visserligen skulle kunna vara intressant för en djupare analys, men också att det inte på något avgörande sätt skiljer sig från de tre tidigare nämnda kompetensområdena i de aspekter

⁵⁶ Möte Försvarsstrukturkommitténs referensgrupp FoU, 2010-11-30. Särskilt sett mot FOI:s bredd kan då konstateras att det är få områden och en begränsad del av myndighetens verksamhet som alls bedöms intressanta för denna diskussion.

⁵⁷ Möte, FHS, 2010-12-06

som här är intressanta. Den fortsatta diskussionen förs därför utifrån de tre områden som FOI och FHS båda nämnt.

Kompetenserna och deras tillämpning skiljer sig åt

Förutom att såväl FOI som FHS nämnt samma kompetensområden delar de också bilden att det som görs i respektive organisation under dessa benämningar inte är exakt samma sak. I två av fallen handlar det om skilda grundkompetenser. Under rubriken militärteknik sysslar FHS med utnyttjandet av teknik i militära sammanhang, medan FOI bedriver en omfattande rent teknisk forskning. På samma sätt kan skillnaden avseende ledningsforskning beskrivas som att FHS har fokus på teori och metoder för ledning, medan FOI även här har en teknisk tyngdpunkt.⁵⁸

Inom det tredje området – säkerhetspolitik – är grundkompetensen mer lik mellan organisationerna, men där finns ändå markanta skillnader i verksamheternas inriktning och utförandet av projekten. Enligt den bild Statskontoret fått i samtalen med representanter för respektive organisation, kan detta översiktligt beskrivas som att FOI bedriver en mer behovsmotiverad, policynära och dagsaktuell forskning, medan FHS forskning är mer inomvetenskaplig och mer orienterad mot ämnesutveckling. Denna bild av skillnaden mellan FOI och FHS delas också av Försvarsmakten, som uppger att man därför lägger olika typer av uppdrag till de två organisationerna.⁵⁹

Slutligen ska noteras att FOI framhåller den anknytning som myndighetens säkerhetspolitiska forskning har till forskning inom myndighetens övriga ämnesområden, inte minst de tekniska.

Skilda uppfattningar om möjliga synergier

FHS bedömer det fördelaktigt att föra över verksamhet från FOI till FHS. Två områden där man ser detta som lämpligt är ledning samt den beteendevetenskapligt inriktade forskningen inom MSI-området. FHS anser att överförande av denna forskning från FOI till FHS skulle medföra att FHS kunde omfatta en större del av ledningsproblematiken än vad man gör idag. Det skulle också ge en större personell bas.⁶⁰ Vidare ser FHS att en överföring av analysstöd samt forskning inom säkerhetspolitik från FOI till FHS skulle stärka forskningen vid FHS. Detta framför allt genom att FHS då kan repliera på det mer dagsaktuella som ligger i den forskning FOI genomför åt Regeringskansliet. Det skulle också, hävdar FHS, ge analysstödet till regeringen en bättre forskningsbas.⁶¹

FHS ser att dessa överföringar av verksamhet ger nya möjligheter inom såväl utbildning som forskning. Statskontoret har dock fått uppfattningen att FHS viktigaste argumentet för en överföring av vissa verksamheter från FOI

⁵⁸ Möte Försvarsstrukturkommitténs referensgrupp FoU, 2010-11-30

⁵⁹ Intervju, Försvarsmakten, 2010-12-06

⁶⁰ Möte 2010-11-29

⁶¹ Möte 2010-12-06

är att högskolans verksamhet därigenom skulle få en större bredd och volym. Den större volymen skulle även kunna öka FHS möjligheter att beviljas rätt att utfärda examen på forskarnivå.

FOI, å andra sidan, betraktar de två organisationernas verksamhet som så skilda att en överföring knappast skulle stärka FHS i deras uppdrag inom något av de diskuterade kompetensområdena. Dessutom, och viktigast, hävdar FOI att en eventuell överflyttning av framför allt den säkerhetspolitiska forskningen till FHS skulle medföra en serie nackdelar för den egna myndighetens verksamhet och för dess avnämare. Primärt handlar detta om att de synergier som idag finns mellan det säkerhetspolitiska området och övriga kompetenser vid FOI skulle gå förlorade. Detta skulle i sin tur inverka menligt på FOI:s möjligheter att utföra delar av det uppdrag man har, t ex rollen som underrättelsemyndighet och uppdraget att lämna stöd till Regeringskansliet. I viss utsträckning skulle också stödet till Försvarmakten tappa i kvalitet om de ämnesövergripande synergieffekter som FOI kan uppnå i den egna verksamheten gick förlorade.

Myndigheternas syn på organisationsform

Frågan om i vilken form verksamheten ska bedrivas har inte varit en huvudfråga för detta arbete. Den är ändå av visst intresse eftersom ett realiserande av eventuella synergieffekter kan komma att beröra en diskussion om i vilken form verksamheten bör bedrivas.

Statskontoret har i den mån denna fråga berörts i förda diskussioner fått uppfattningen att FOI förordar myndighetsformen för sin verksamhet så länge man inte vet huruvida andra organisationsformer kan agera på liknande sätt som myndigheten idag. Ett bärande skäl för denna ståndpunkt är möjligheterna att kunna arbeta med underrättelsematerial och andra sekretessbelagda uppgifter. Rollen som oberoende expertmyndighet utan egna vinstintressen ses av FOI också som viktig. Ett annat avgörande skäl är den trovärdighet myndighetsformen ger i internationella sammanhang. FOI bedömer att andra organisationsformer kan försvåra eller omöjliggöra mycket av det internationella samarbete man idag har – man skulle helt enkelt inte bli ”insläppt” på samma sätt. I förlängningen skulle detta kraftigt försämra FOI:s möjligheter att lösa sitt uppdrag, särskilt avseende det stöd man lämnar åt Regeringskansliet men också delar av de uppdrag som utförs åt Försvarmakten.

FHS verksamhet, baserad på akademisk utbildning och därtill knuten forskning, kan inte bedrivas i annan form än högskolans. FHS ser inte heller behovet av något annat eller ytterligare organisatoriskt arrangemang. Högskolan ser som framgång över gäna en överflyttning av viss verksamhet från FOI till FHS men man menar att detta i så fall lämpligen sker genom att den överförda verksamheten inordnas i FHS nuvarande verksamhet och struktur.

Diskussion och slutsatser

Myndighet respektive högskola även framledes

Statskontoret noterar inledningsvis att det visserligen föreligger ett antal likheter mellan FHS och FOI. Dock är skillnaderna så många och av sådan art att Statskontoret bedömer att den totala verksamheten även framledes bör bedrivas i nuvarande former.⁶² Detta under förutsättning att dagens palett av uppgifter är den som ska gälla även i framtiden. Högre akademisk utbildning bör/kan enbart bedrivas av en högskola medan högskoleformen å andra sidan inte förefaller ändamålsenlig för sådant som försvarsunderrättelseverksamhet eller exportrelaterad verksamhet.

Ingen verksamhetsöverföring från FOI till FHS

Med detta konstaterat, noterar Statskontoret vidare att de två organisationerna är överens om att det finns ett mindre antal områden där kompetenserna potentiellt kan överlappa varandra. De är dock också överens om att de inte gör samma saker inom dessa områden, trots att benämningarna är lika. Den exakta kompetensen skiljer sig åt och det gör också uppdragens karaktär och det sätt på vilket man arbetar. Att det förhåller sig så styrks även av Försvarsmakten, den mest betydande kunden för båda organisationerna.

FHS argumenterar för en verksamhetsöverföring från FOI, framför allt för att den egna verksamheten därigenom kan breddas, vilket stärker utbildningen och ökar möjligheten att FHS beviljas en utökad examensrätt. FOI bedömer däremot att en eventuell överföring av den verksamheten till FHS inte skulle ge några synergier. Dessutom skulle det vara direkt skadligt för den egna verksamheten, särskilt avseende stödet till Regeringskansliet men också för det arbete man utför åt Försvarsmakten.

Statskontoret konstaterar att det inte tycks finnas något direkt överlapp i kompetenser samt att den aktuella verksamheten vid FOI till mycket liten del – om alls – är finansierad via bidrag. Statskontoret drar av detta slutsatsen att det inte föreligger någon ekonomisk besparingspotential vid en överföring, om bredden i den samlade verksamheten ska bibehållas.

Statskontoret konstaterar vidare att en överföring av vissa verksamheter förvisso kan skapa nya möjligheter vid FHS, men att detta då kommer att ske på bekostnad av att redan existerande synergier inom FOI går förlorade. Detta, i kombination med de risker för den eventuellt överförda verksamheten som kan följa av de tidigare nämnda problemen vid FHS, gör att Statskontoret bedömer att inga verksamheter bör föras över från FOI till FHS. Det skulle inte spara några pengar, verksamhetsvinsterna är osäkra och det skulle medföra att en, såvitt Statskontoret kan bedöma, väl fungerande och redan integrerad verksamhet inom FOI gick förlorad.

⁶² Statskontoret vill här också erinra om att Regeringen i 2010 års förvaltningspolitiska proposition skriver att statlig verksamhet huvudsakligen bör bedrivas i myndighetsform.

Andra former för stärkt samverkan

Denna bedömning utesluter dock inte att ett närmare samarbete mellan FOI och FHS kan stärka båda organisationerna, liksom öka utbytet för uppdragsgivarna. Därför anser Statskontoret att olika vägar för stärkt samverkan, som inte innebär en överföring av kompetenser från den ena till andra, bör prövas.

En väg för detta är att säkerställa ett bättre fungerande nätverk mellan FOI och FHS samt deras primära uppdragsgivare Försvarmakten, Regeringskansliet och eventuellt MSB. Detta kan ske t ex genom att regelbundna möten införs, i syfte att diskutera samverkan och för att säkerställa dels att samma sak inte görs av båda organisationerna, dels att det som görs på ömse håll är så koordinerat som möjligt. Genom detta bör man kunna identifiera gemensamma program där specifika frågeställningar och/eller områden belyses i delprojekt, ur olika synvinklar och utifrån respektive organisations styrka. Det kan handla om ett visst geografiskt område, en viss typ av konflikt, en grupp av aktörer, eller något annat.

En väg att gå för att säkerställa ett bättre nätverk kan vara att FOI och FHS etablerar en gemensam centrubildning inom det säkerhetspolitiska området. Inom såväl FOI som FHS finns flera exempel på sådana centra inom andra områden och det bör därför finnas gott om erfarenheter att hämta. I en sådan eventuell centrubildning skulle också andra aktörer inom det säkerhetspolitiska området kunna bjudas in.

För att stärka FHS möjligheter till examensrätt på forskarnivå bedömer Statskontoret att frågan om ytterligare utvecklat samarbete med ett eller flera andra lärosäten bör prövas. Den genomgång Statskontoret gjort av de beslut som Högskoleverket fattade den 30 juni 2010 om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå, visar att i ett flertal fall har välutvecklade samarbeten med andra universitet och högskolor kunnat kompensera en bristande egen volym och forskarmiljö hos det sökande lärosätet.

Situationen kan ändras

Slutligen bör noteras att Statskontorets bedömningar och förslag i denna del utgår från de uppdrag och uppgifter respektive organisation har idag. Om detta förändras på något avgörande sätt kan naturligtvis andra bedömningar bli aktuella. Detsamma gäller om de samlade resurserna till FOI och FHS, främst i form av uppdrag och anslag från Försvarmakten och Regeringskansliet, förändras på ett avgörande sätt framöver. Med tanke på vad som ovan sagts om olikheter i kompetenser, arbetsformer med mera, så måste dock en i så fall förnyad diskussion om synergier utgå från vilken typ av kompetens och uppdrag beställarna i det fallet vill prioritera.

KI-modellens tillämpbarhet

I syfte att klargöra förutsättningarna för tillämpandet av en KI-modell, i betydelsen bildandet av ett holdingbolag för att kommersialisera gjorda upptäckter, inom ramen för FOI:s och/eller FHS verksamhet, diskuteras i detta avsnitt först vilka paralleller som finns med KI. Här tas också väsentliga skillnader mellan KI och FOI/FHS upp. Därefter följer en kort diskussion om upphandling, då det bedöms beröra juridiska aspekter av betydelse för ett eventuellt holdingbolags verksamhet. Detta följs av en genomgång av FOI:s respektive FHS uppfattning, samt av en avslutande diskussion med Statskontorets bedömningar och slutsatser.

Paralleller med Karolinska Institutet

Det finns vissa paralleller mellan å ena sidan KI och å andra sidan FOI och/eller FHS, men det finns också stora skillnader. På ett övergripande, principiellt plan finns likheter i det att det handlar om forskning, utbildning och uppdragsverksamhet i båda fallen. Vidare finansieras KI, liksom FOI och FHS, endast till en mindre del med direkta statliga anslag (KI hade under år 2009 43 % anslag, FOI 9 % och FHS 45 %). Dock kan noteras att de övriga intäkterna i KI:s fall till huvuddelen är bidrag, medan det för FOI respektive FHS huvudsakligen är uppdragsintäkter. Statskontoret har inte haft möjlighet att studera detta närmare, men en möjlig tolkning är att detta indikerar att KI driver en större andel mer grundläggande forskning medan andelen mer tillämpad forskning är större hos FOI och FHS.

En uppenbar skillnad är naturligtvis verksamhetsområdena och den struktur som finns i och kring dessa områden i det omgivande samhället. En annan skillnad är verksamheternas storlek, där KI år 2009 omsatte 4,9 miljarder jämfört med FOI:s och FHS sammanlagda omsättning på 1,6 miljarder. För att ytterligare illustrera de skilda förutsättningarna kan noteras att KI år 2009 hade 328 professorer, bara något mindre än antalet anställda vid FHS (374 stycken), samt att KI under år 2009 mottog donationer på närmare 92,7 miljoner kronor, bara 100 000 kronor mindre än vad FOI totalt erhöll i anslag från staten.

Här kan också noteras att KI:s programutbildningsverksamhet har en tyngdpunkt på utbildningar som leder till yrkesexamen, precis som FHS. Stora delar av dessa utbildningar är verksamhetsförlagda, vilket också är en likhet. Dock har KI 40 programutbildningar, medan FHS har en.

Ytterligare en likhet är att det i båda fallen finns en dominerande samverkansaktör, för FOI och FHS är det Försvarsmakten och för KI Stockholms läns landsting (SLL). Det bör dock noteras att KI har en helt annan bredd i sin finansiering och att även om SLL är viktiga för KI ur finansiell synvinkel är de inte tillnärmelsevis så dominerande som Försvarsmakten är för FOI och FHS.

Upphandling

Den diskussion om upphandling som förts i kapitlet om KI och i anslutning till KI Education AB, sätter fokus på frågan om vad ett av en myndighet eller lärosäte ägt holdingbolag egentligen kan erbjuda för tjänster, till vem och under vilka villkor. Statskontoret har inte haft möjlighet att genomföra någon mer omfattande juridisk analys inom ramen för uppdraget, men kan notera att det finns ett omfattande regelverk att följa när en offentlig aktör ska upphandla en produkt eller tjänst. Till följd av den ovan nämnda domen i Regeringsrätten och det därpå följande införandet av det så kallade Teckal-undantaget i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU), har förutsättningarna utökats för att en myndighet ska ha rätt att upphandla från ett eget bolag. Dock ska noteras att detta undantag är tidsbegränsat samt att det inte medför Försvarsmakten eller annan offentlig aktör fritt får upphandla av ett bolag som ägs av en annan myndighet.

Myndigheternas uppfattning

FOI har som framgått prövat ett antal vägar för att kommersialisera de upptäckter som myndighetens forskning leder till. I detta sammanhang kan särskilt noteras att man har visat ett intresse för holdingbolagsmodellen och för några år sedan besökt just KI för att diskutera detta.⁶³ Under senare tid säger man sig dock ha sett allt färre fördelar med en sådan modell. FOI bedriver enligt egen utsago i begränsad utsträckning sådan forskning som genererar kommersialiserbara upptäckter. Verksamheten är huvudsakligen tillämpad och endast i liten utsträckning att karakterisera som grundforskning. De upptäckter som trots allt görs kan hanteras inom ramen för myndigheten och på det sätt som i det enskilda fallet bedöms effektivast. Ett eget holdingbolag skulle därmed, enligt FOI, få en mycket begränsad egen verksamhet, riskera att låsa myndigheten till ett gemensamt tillvägagångssätt för alla upptäckter samt vara oekonomiskt sett till de ekonomiska medel som skulle behövas för verksamheten.⁶⁴

FHS anser sig inte ha någon sådan verksamhet som – annat än möjligen i sällsynta undantagsfall – ger upphov till resultat av den art som kan kommersialiseras via ett holdingbolag av den typ som finns vid KI. Man ser därför inte något behov av ett särskilt holdingbolag.⁶⁵

Diskussion och slutsatser

Stora skillnader i relevant forskningsvolym

Statskontoret noterar inledningsvis att KI bedriver väsentligt mer forskning än FOI och FHS sammantaget. Dessutom är en större andel av forskningen vid KI finansierad med bidragsmedel och Statskontoret anser det sannolikt

⁶³ Intervju, KIHAB, 2010-11-24

⁶⁴ Intervju, FOI, 2010-11-25

⁶⁵ Möte 2010-11-29

att detta indikerar en större andel grundforskning. Statskontoret har inom ramen för uppdraget inte funnit oberoende belägg för vilka typer av (kommersialiserbara) resultat som olika typer av forskning, det vill säga grundforskning eller mer tillämpad forskning, kan förväntas generera. Det kan dock konstateras att KIHAB huvudsakligen arbetar med just resultat från grundforskning.

Vidare konstaterar Statskontoret att det finns ett flertal olika sätt att kommersialisera forskning och att de vägar som är vanligast/lämpligast kan variera beroende på typ av forskning och typ av aktör. Ett exempel av särskilt intresse kan vara de så kallade industriforskningsinstituten, eftersom FOI ibland nämns i samma sammanhang som dessa.⁶⁶ Vad gäller dessa institut hävdar t ex Vinnova att deras ”viktigaste roll för kommersialisering av forskningsresultat utförs i deras dagliga arbete som främst avser problemlösning i form av FoU för medlemmar och kunder. Generellt sett baseras arbetet på befintlig kunskap som vidareutvecklas av instituten och förädlas, kombineras på nytt sätt eller tillämpas i ny situation, på nytt problem.” Vinnova hävdar också att avknoppningar är ovanligt vid flertalet industriforskningsinstitut.⁶⁷

Två ytterligare noteringar kan göras avseende volym. För det första utnyttjas KI:s innovationssystem till stor del också av andra universitet, inte bara i Sverige utan också i Norden i övrigt. Detta driver upp volymerna av projektförslag och ökar möjligheterna till en rationell verksamhet.

För det andra är det en förhållandevis liten andel av de projektförslag som provas i KI:s innovationssystem som bedöms kvalificerade nog för att gå vidare mot ens tidiga steg av kommersialisering. KI är förvisso verksamma inom en annan vetenskaplig sfär än FOI/FHS men Statskontoret ser ingen uppenbar anledning att anta att motsvarande andel skulle vara väsentligt högre för de projektförslag som kan uppstå i FOI:s eller FHS forskning.

Skilda förutsättningar

För forskarna vid KI gäller det så kallade lärarundantaget. Motsvarande individuell äganderätt till de resultat som framkommer i forskningen finns inte för forskarna vid FOI. Därmed har FOI sämre möjligheter att arbeta med individuella incitament i kommersialiseringen av gjorda upptäckter, något som enligt KI är av stor betydelse för möjligheterna till framgång. Vad som gäller avseende lärarundantaget för FHS är inte helt klarlagt men på grund av forskningens karaktär också av mindre betydelse.

Som framgått ovan finns flera aspekter på lärarundantaget. Statskontoret har inom ramen för uppdraget inte haft möjlighet att helt belysa denna fråga,

⁶⁶ Se t.ex. Sörlin, S. (2006), *En ny institutssektor*, regeringsuppdrag, redovisat 2006-06-20.

⁶⁷ Vinnova (2003), *VINNFORSK, VINNOVAS förslag till förbättrad kommersialisering och ökad avkastning på forskningsinvesteringar vid högskolor*, VINNOVA Policy VP 2003:1, Stockholm

utan utgår här från den bild av lärarundantagets betydelse som förmedlats av KI. Detta eftersom "KI-modellen" så tydligt står i fokus för uppdraget.

En annan faktor som i något fall kan komma att ha betydelse för FOI:s möjligheter att kommersialisera en upptäckt är att kunskap om upptäckten, om den bedöms försvarshemlig, inte får spridas utan regeringens tillstånd. Sannolikheten att en upptäckt från KI klassas som försvarshemlig är rimligen mindre än att en upptäckt från FOI klassas på motsvarande sätt. Därmed är FOI:s möjligheter till kommersialisering i teorin något sämre än KI:s. Statskontoret bedömer dock att denna klassning inte blir aktuell i särskilt många fall, ens i FOI:s verksamhet, varför detta i praktiken inte utgör ett stort hinder.

Inget eget holdingbolag

Mot bakgrund av dessa iakttagelser och bedömningar finner Statskontoret det troligt att endast ett litet antal projektförslag kan genereras i FOI/FHS samlade verksamhet och anses lämpliga för kommersialisering via ett holdingbolag på det sätt som ligger i KI-modellen. Statskontoret gör därför bedömningen att det inte vore rationellt och kostnadseffektivt att starta en egen sådan verksamhet inom FOI/FHS ram.

Statskontoret föreslår i stället att FOI etablerar ett nära samarbete med någon befintlig innovationsverksamhet vid annan högskola, förslagsvis Kungliga Tekniska Högskolan (KTH). FOI har redan ett visst samarbete med "affärsinkubatorn" STING som ingår i KTH:s innovationssystem och detta samarbete skulle eventuellt kunna utvecklas ytterligare.

Samtidigt kan en ökning av de pre-kommersiella aktiviteterna (av den typ som i KI-fallet hanteras inom universitetsramen) inom FOI prövas, för att eventuellt öka den mängd upptäckter som går vidare till kommersialisering i den form som ligger i holdingbolagstanken. Om de antaganden som görs ovan kring skillnaden mellan grundforskning och tillämpad forskning samt kring lärarundantagets betydelse, till del visar sig felaktiga kommer då rimligen omfattningen av denna typ av kommersialisering att öka. Skulle denna ökning bli tillräckligt stor kan frågan om bildandet av ett eget holdingbolag aktualiseras på nytt.

Utvikning

Den diskussion som här har förts har utgått från den överenskomna beskrivningen av "KI-modellen", det vill säga att arbeta med ett holdingbolag för att patentera och kommersialisera de upptäckter som görs i forskningsverksamheten. Vad som skulle hända om någon annan/ytterligare verksamhet skulle läggas i holdingbolaget har inte undersökts inom ramen för föreliggande uppdrag. Statskontoret kan därför inte överblicka vare sig hur avgränsningarna mellan bolaget och myndigheten/lärosätet i så fall skulle definieras, eller vilka konsekvenser ett sådant förfarande skulle få för de verksamheter som fortsatt skulle försälgas och/eller genomföras via FOI/FHS. För en eventuellt vidare diskussion kring detta behöver också

rättsläget först klarläggas ytterligare, inte minst genom att resultatet av utredningen (Dir 2009:81) om kommunala företag avvaktas.

STATSKONTORET

PM

2010-12-20

40

Dnr 2010/221-5

Slutsatser och förslag

I detta kapitel sammanfattas de slutsatser och förslag som presenterades i föregående diskussionskapitel. En uppdelning görs mellan de två delarna i uppdragsformuleringen, det vill säga dels behandlas vilka synergier som kan finnas att vinna i utbildning och forskning, dels om uppnådda resultat kan nyttiggöras i större utsträckning.

Ökade synergier

Vad gäller ökade synergier mellan forskning och utbildning kan konstateras att FOI och FHS har delvis delade meningar om vad som kan åstadkommas. Statskontorets bedömning i denna del är att det för FHS del kan finnas vissa vinster att göra genom en överflyttning av verksamheter från FOI. Dock är det osäkert hur stora – om några – dessa vinster skulle bli i praktiken samt hur väl FHS skulle förmå att ta emot och integrera dessa delar från FOI. Vidare gör Statskontoret bedömningen att en överflyttning dels inte skulle generera några ekonomiska vinster (eftersom argumenten i övrigt för en överflyttning förutsätter en bibehållen total kompetensbredd), dels skulle bryta redan befintliga synergier mellan kompetensområden inom FOI:s verksamhet. Det senare skulle enligt Statskontorets bedömning inverka menligt framför allt på FOI:s möjligheter att utföra det uppdrag man har från regeringen, men också på det arbete som utförs åt Försvarmakten.

Statskontorets sammanfattande bedömningen blir mot denna bakgrund därför att ingen verksamhet bör föras över från FOI till FHS. De synergi-möjligheter som kan finnas kan enligt Statskontoret i stället utvecklas dels genom skapandet av ett starkare nätverk mellan FOI och FHS som utförare och framför allt Regeringskansliet och Försvarmakten – samt eventuellt även MSB – som primära beställare. Ytterligare en möjlighet att åstadkomma större synergier kan vara att FOI och FHS samverkar i en gemensam centrumbildning inom det säkerhetspolitiska området.

För att öka möjligheterna för FHS att få utökad examensrätt kan enligt Statskontorets bedömning möjligheterna att stärka FHS samverkan med andra lärosäten nationellt och internationellt ytterligare undersökas.

KI-modellens tillämpbarhet

Vad gäller möjligheten att tillämpa den så kallade KI-modellen – i meningen att bilda ett holdingbolag för att kommersialisera de upptäckter som görs i forskningsverksamheten – noterar Statskontoret för det första en betydande skillnad i volym avseende sådan forskning som kan generera kommersialiserbara upptäckter. KI bedriver väsentligt mer forskning än FOI och FHS sammantaget och har dessutom sannolikt en större andel grundforskning. Vidare används KI:s innovationssystem till stor del också av

andra universitet, vilket driver upp volymerna av projektförslag och ökar möjligheterna till en rationell verksamhet.

I KI:s innovationsverksamhet är det en mycket liten andel av gjorda upptäckter som bedöms vara kommersialiserbara. Statskontoret konstaterar att KI är verksamma i andra kompetensområden än FOI och FHS och att uppgiften om andelen kommersialiserbara förslag inte nödvändigtvis är överförbar. Statskontoret ser dock ingen uppenbar anledning att anta att denna andel skulle vara väsentligt högre för de projektförslag som kan uppstå i FOI:s och FHS forskning.

Vidare noterar Statskontoret att KI, genom det så kallade lärarundantaget, har andra möjligheter att arbeta med individuella incitament i kommersialiseringprocessen än vad i alla fall FOI har. Detta är, enligt KI, en väsentlig förutsättning för framgång i kommersialiseringen.

Mot bakgrund av dessa iakttagelser och bedömningar gör Statskontoret bedömningen att det inte vore rationellt och kostnadseffektivt för FOI och/eller FHS att starta ett eget holdingbolag för att kommersialisera gjorda upptäckter. Statskontoret föreslår i stället att framför allt FOI etablerar ett nära samarbete med någon befintlig innovationsverksamhet vid annan högskola, förslagsvis Kungliga Tekniska Högskolan (KTH). FOI har redan ett visst samarbete med "affärsinkubatorn" STING som ingår i KTH:s innovationssystem och detta samarbete skulle eventuellt kunna utvecklas ytterligare. Vidare kan en ökning av de pre-kommersiella aktiviteterna inom FOI prövas, för att eventuellt öka den mängd upptäckter som går vidare till kommersialisering i den form som ligger i holdingbolagstanken. Skulle denna ökning bli tillräckligt stor kan frågan om bildandet av ett eget holdingbolag aktualiseras på nytt.

Källor

Muntliga

Försvarsstrukturkommittén möte med FOI och FHS myndighetsledning	24 nov.
Folke Meijer, Karolinska Institutet Holding AB	24 nov.
Susanne Moberg, FOI	25 nov.
Bengt Axelsson, Lars Bergström, Berndt Brehmer, FHS	29 nov.
Mikael Fällman, Dag Hedefält, FMV/Försvarets patentorgan	29 nov.
Försvarsstrukturkommitténs referensgrupp FoU	30 nov.
Rolf Arremark, FOI (telefon)	3 dec.
Bengt Axelsson, Berndt Brehmer, FHS	6 dec.
Mats Olofsson, Försvarmakten	6 dec.
Joakim Hägvall, FOI (telefon)	16 dec.

Skriftliga

Lagar, förordningar, rättsfall och regleringsbrev ej angivna i listan.

Andersson, B. (2010), *Överkörd i rätten*, Dagens Nyheter, 2010-12-03

Ds 2009:36, *Upphandling från statliga och kommunala företag*

FOI (2010), *Årsredovisning 2009*, Dnr FOI-2010-140

Försvarsdepartementet (2009), *Remissammanställning för rapporten Ett användbart och tillgängligt försvar – Stödet till Försvarmakten* (Fö 2009:A), Fö 2008/3334/MIL

Försvvarshögskolan (2010), *Försvvarshögskolans årsredovisning 2009*, beslutad 2010-02-12

Försvvarshögskolan (odaterad), *Försvvarshögskolans utbildningskatalog för 2010-2011*, odaterad

Försvvarsmakten (2010), *Försvvarsmaktens redovisning med anledning av SOU, Försvvarstrukturkommittén 2010-08-26 Begäran om redovisning av Försvvarsmaktens behov av stöd (2 bilagor)*, HKV 23 250:66026

Försvvarsmakten (2010), *Inriktningsplan för Försvvarsmaktens Forskning och Teknikutveckling 2012 (IFoT 12)*, Bilaga 1 till 21 100:68315

Försvvarsmakten (2010), *Förslag till prioritering för deltagande i internationella samarbetsgrupper*, HKV 01 800:57841

Försvarsmakten (2010), *Utvärdering av FoT Temaområde Människan i NBF*, HKV 21 000:56248.

Försvarsmakten (2009), *Strategi för Försvarsmaktens forskning och utveckling (FoU)*, HKV 21 000:52385

Försvarsmakten (2008), *Remissyttrande avseende "Handlingsplan för en ny institutssektor"*, N2007/1011/FIN, HKV 21 100:64720

Hedefält, D. (odaterat), *Försvarets patentorgan; sedan 1993 placerat vid FMV*, arbetspapper

Henrekson, M. & Rosenberg, N. (2000), *Akademiskt entreprenörskap*, SNS

Holdingbolagsutredningen (2006), *Åtgärder för en effektivare Holding-bolagsstruktur*, dnr U2006/8271/UH

Högskoleverket (2010) – 19 olika beslut om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå, fattade 2010-06-30. Tillgängliga via <http://www.hogskoleverket.se/kvalitet/kvalitetssakring/examenstillstand/provningavexaminapaforskarniva/besluttagnaijuni2010.4.352a7be912949b4658a80001502.html>, läst 2010-12-09.

Högskoleverket (2009), *Högskoleverkets prövning av ansökan om tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom ett område*, Reg.nr 641-5096-10

Karolinska Institutet (2010), *Årsredovisning 2009*, Dnr 304/2010-100

Karolinska Institutet (2009), *Ägardirektiv för Karolinska Institutet Holding AB*, Dnr 2417/2009-010

Karolinska Institutet (2009), *Strategi 2012 – Karolinska Institutets utvecklingsstrategi 2010-2012*, Dnr 05728/2009

Karolinska Institutet (2008), *Organisationsplan för Karolinska Institutet (KI)*, Dnr 2042/08-010

Karolinska Institutet (odaterad), *Karolinska Institutet – ett medicinskt universitet, en informationsbroschyr från KI*, odaterad

Karolinska Institutet / Stockholms läns landsting (2007), *Förslag till ny samverkansorganisation för utbildningsområdet, forskning och utveckling – Rapport från SASS-utredningen*, Dnr 1757/2007-006, LS 0505-0775

Karolinska Institutet Holding AB (odaterad), *Bolagsstyrningsrapport KIHAB 2009*, odaterad

Karolinska Institutet Holding AB (2010), *Delårsrapport Januari-september 2010*, beslutad 2010-10-25

Karolinska Institutet Holding AB (2010), *Årsredovisning*, beslutad 2010-04-06

Karolinska Institutet Holding AB (1999), *Bolagsordning*, daterad 1999-11-16

Kommittédirektiv 2009:81, *Kommunala företag*

Proposition 2009/10:175, *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt*

Riksrevisionen (2010), *Revisionsrapport – Försvarshögskolans årsredovisning 2009*, Dnr 32-2009-0623

Riksrevisionsverket (2001), *Från forskning till tillväxt – statligt stöd till samverkan mellan högskola och näringsliv*, RRV 2001:11

Stödutredningen (2009), *Ett användbart och tillgängligt försvar – Stödet till Försvarmakten*, Fö 2009:A.

Sörlin, S. (2006), *En ny institutssektor*, regeringsuppdrag, redovisat 2006-06-20

United States General Accounting Office (2009), *Better Management of Technology Development Can Improve Weapon System Outcomes*, GAO/NSIAD-99-162 Best Practices, July 1999

Vinnova (2003), *VINNFORSK, VINNOVAS förslag till förbättrad kommersialisering och ökad avkastning på forskningsinvesteringar vid högskolor*, VINNOVA Policy VP 2003:1, Stockholm

STATSKONTORET

PM

2010-12-20

46

Dnr 2010/221-5

Bilaga

Uppdraget

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

2010-12-02

Fö2010:01/2010/27

Försvarsstrukturkommittén
Fö 2010:01

Statskontoret

Huvudsekreterare

Thomas Wallander

Telefon 08-405 49 99

Mobil 070-757 25 18

E-post thomas.wallander@defence.ministry.se

2010/221-5

Lent 11
7

Uppdrag till Statskontoret att biträda Försvarsstrukturkommittén avseende åtgärder för att utveckla en ändamålsenlig forsknings- och utvecklingsverksamhet på försvarsområdet

Bakgrund

Försvarsstrukturkommittén har regeringens uppdrag att föreslå hur reduceringar kan genomföras bl.a. av det stöd till Försvarsmakten som Försvarets materielverk (FMV), Försvarshögskolan (FHS) och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) lämnar när det gäller forskning och utveckling. Förslagen ska frigöra ekonomiskt utrymme för att göra omställningen till ett mer användbart och tillgängligt insatsförsvar med anställda och kontrakterade soldater och sjömän möjlig, i enlighet med riksdagens beslut (prop. 2008/09:140, bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292). Kostnadsminskningarna ska uppgå till minst två miljarder kronor årligen jämfört med utfallet 2008. Förslagen ska utgå från Försvarsmaktens behov av stöd för att utföra sina uppgifter.

Kommittén ska i sitt arbete utgå från de förslag som redovisats av den s.k. Stödutredningen i rapporten Ett användbart och tillgängligt försvar – Stödet till Försvarsmakten (Fö 2009:A) samt beakta samtliga remissyttranden över utredningen.

Kommittén ska lämna närmare förslag på hur den forskning och utveckling som finansieras via anslagen 1.1 *Förbandsverksamhet och beredskap*, 1.3 *Anskaffning av materiel och anläggningar*, 1.4 *Vidmakthållande, avveckling m.m. av materiel och anläggningar* samt 1.5 *Forskning och teknikutveckling*, kan rationaliseras och effektiviseras. Kommittén ska lämna närmare förslag på vilka verksamheter som bör bedrivas med oförändrad eller mindre omfattning, avvecklas, bedrivas av annan myndighet, bedrivas av annan huvudman, eller bedrivas på annat sätt, för att uppnå ökad effektivitet. Kommittén ska i detta sammanhang belysa vilka verksamheter inom Försvarsmakten, FMV, FOI och FHS som eventuellt är överlappande.

Skrivelse_Statskontoret_Fö2010 01 2010_27_överenskommande_arkivex

Postadress
103 33 StockholmBesöksadress
Karlavägen 100Telefonväxel
08-405 39 16Telefax
08-405 46 77

Kommittén ska även beakta den verksamhet som utförs av FMV, FOI och FHS och till stöd för andra kunder samt föreslå hur detta stöd ska kunna lämnas i framtiden, inom eller utanför den framtida stödstrukturen.

Kommittén ska enligt direktiven särskilt bedöma om hela eller delar av FOI bör inordnas i en nyinrättad stödmyndighet, i FMV, omvandlas till ett bolagiserat statligt branschforskningsinstitut eller inrättas i annan organisatorisk form. Kommittén ska i detta sammanhang även beakta eventuella särskilda säkerhets- och integritetskrav, som kan förhindra att viss verksamhet bedrivs av annan än en statlig myndighet.

Kommittén ska även beskriva verksamhetsmässiga ekonomiska och personella konsekvenser av föreslagna reduceringar inom forsknings- och utvecklingsområdet.

Kommittén ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 april 2011.

Uppdraget

Statskontoret ska biträda Försvarsstrukturkommittén med en övergripande analys av huruvida en organisatorisk modell liknande den som tillämpas vid Karolinska Institutet (KI) också skulle kunna tillämpas för den samlade forskning och utbildning som idag bedrivs vid FOI respektive FHS. I denna analys ska särskilt beaktas *dels* möjliga synergier i forskning och utbildning, *dels* möjligheter för forskning att i ökad utsträckning nyttiggöras inom försvarsområdet för utbildning samt för kommersiella ändamål.

Under arbetets gång ska avstämning ske mellan Statskontoret och kommittén.

Uppdraget ska redovisas muntligt senast den 10 december 2010 och skriftligen senast den 23 december 2010.

På kommitténs vägnar

Överenskommelse med ovan angivna lydelse har träffats mellan:

Jan Segerberg
Särskild utredare

Yvonne Gustafsson
Generaldirektör

Sändlista

Statskontoret

För kännedom

Totalförsvarets forskningsinstitut

Försvarshögskolan

Försvarsdepartementet

Näringsdepartementet

Utbildningsdepartementet

(avsett för Cecilia Loström)

(avsett för Michael Jacob)

(avsett för M Jennerholm)

Arkivet